

Het tellen van wintervogels ten behoeve van beheermonitoring van akkervogels

Welke soorten?

Ook in het winterhalfjaar is agrarisch natuurbeheer in open akkerland van grote betekenis voor vogels. Om die reden zijn landelijk tien soorten akkervogels benoemd tot doelsoorten. Dit zijn de soorten waar het agrarisch natuurbeheer zich op richt. De lijst varieert tussen de provincies. De volgende soorten zijn in de meeste provincies doelsoort: Blauwe Kiekendief, Geelgors, Ruigpootbuizerd, Veldleeuwrik en Velduil, in een aantal provincies ook Kneu, Patrijs, Ringmus en Torenvalk. Het zijn voor een deel vogelsoorten die graanresten en zaden eten, en voor een deel roofvogels die prederen op muizen en zangvogels. Bij de monitoring worden niet alleen de doelsoorten geteld maar ook de overige aanwezige vogelsoorten.

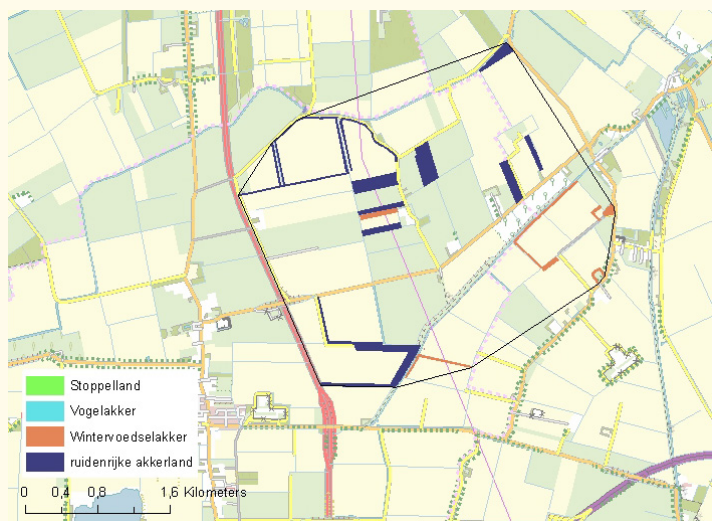
Waarom ook in de winter?

Veel akkervogels zijn jaarrond op akkers aangewezen. Een gunstige voedselsituatie in de winter is cruciaal om deze periode te overleven en in een gunstige conditie het daaropvolgende broedseizoen in te gaan. Met name het einde van de winter is een cruciale periode voor zaadende akkervogels. Dat is de periode dat er het minste voedsel beschikbaar is voor deze vogels. De oogst heeft al lang plaatsgevonden, wintertarwepercelen zijn al geploegd en oogstresten zijn opgegeten, verteerd of gekiemd. Maar

precies in deze periode is de voedselbehoefte van sommige soorten groot. Het is dus belangrijk om met maatregelen deze vogels een handje te helpen. Met de tellingen kunnen we meten of er in deze periode nog wat te halen valt voor de vogels en welke vogels daar van profiteren.

Waar en wanneer vindt de monitoring plaats?

De tellingen vinden plaats in agrarische beheereenheden met pakketten die zich richten op agrarisch natuurbeheer. Het telwerk is eenvoudiger van opzet dan de broedvogeltellingen. Alleen de percelen met maatregelen worden geteld. Er wordt geen buffer rondom het gebied meegeteld zoals bij de broedvogeltellingen. In de winter zal minder sprake zijn van een uitstralend effect¹. Vogels concentreren zich op plekken met voldoende voedsel en dekking. In de winter worden geen referentiegebieden geteld (waar ontwikkelingen in beheereenheden met agrarisch natuurbeheer tegen kunnen worden afgezet). De meerwaarde daarvan is beperkt omdat de aanwezigheid en aantallen van doelsoorten zelf al een belangrijke indicatie geven van de effectiviteit van het beheer. In agrarisch gebied zonder beheermaatregelen zijn kritische akkervogels in de winter erg schaars. De telperiode beslaat de periode oktober tot en met maart. Bij voorkeur wordt maandelijks geteld, al is tweemaandelijks ook een optie.

Een voorbeeld van beheereenheden met beheerpakketten

Foto: Harvey van Diek

Patrijzen in de sneeuw

¹ Vogel R., Wiersma P., Roodbergen M. & Vlaanderen O. Beheermonitoring van vogels in open akkerland in Oost-Groningen. 2016/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen / Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief, Scheemda.

Voorbeeld van de wijze waarop een wintervoedselakker wordt doorkruist (rode lijn)

Wat is de methode in het veld?

Alle akkervogelpakketten zijn bedoeld om voedsel te verschaffen aan de doelsoorten. Uiteraard profiteren ook andere vogelsoorten hiervan. Om te kunnen bepalen in welke mate gebruik wordt gemaakt van een beheereenheid om te foerageren kan worden volstaan met het systematisch tellen van de aantallen individuen. Hiervoor wordt de beheereenheid tijdens het veldwerk vlakdekkend uitgekamd. Dit betekent dat om het gebied heen wordt gelopen in een rustig looptempo, maar geregeld wordt ook een 'slinger' gemaakt over de akker. Veel vogels scharrelen namelijk onzichtbaar rond tussen de ruipte en kunnen pas bij opvliegen worden geteld.

Alleen de vogels die binding hebben met de wintervoedselakker worden geteld, dus geen overvliegende vogels. Roofvogels die boven de percelen jagen worden wel meegeteld. Veldbezoeken bij ongunstige weersomstandigheden (harde wind, mist, neerslag) dienen te worden vermeden.

Invoer en opslag

In het veld worden alle vogels, ook hun gedrag, op de exacte locatie ('stipniveau') geregistreerd op een tablet, middels een speciaal daarvoor ontwikkelde internetapplicatie (Avimap). Dit bevordert de uniformiteit in de gegevensverzameling, waardoor de onderlinge vergelijkbaarheid wordt vergroot. Deze werkwijze biedt ook meer mogelijkheden voor analyses van de gegevens. Omdat gebruik wordt gemaakt van een internetapplicatie worden alle waarnemingen door middel van een upload opgeslagen in een database. De gegevens zijn na het opslaan direct beschikbaar maar ook veilig.

Communicatie

De deelnemer wordt er ruim voorafgaand aan de tellingen over geïnformeerd dat de beheereenheid wordt geteld. Na afloop worden de resultaten teruggekoppeld naar de deelnemers. De terugkoppeling kan gebeuren in een gezamenlijke bijeenkomst, waarbij deelnemers in de gelegenheid worden gesteld om vragen te stellen.

Heeft u vragen naar aanleiding van de factsheet? U kunt dan contact opnemen met ANOG (Sanne Heijting), Boeren Natuur (Willemien Geertsema) of Sovon Vogelonderzoek (Erik Kleyheeg). De factsheet is financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Versie 5-3-2019)

